

ДРАГУТИН П. ВУКОТИЋ

РАЗМИШЉАЊА О ПОЕЗИЈИ РАДОЊЕ ВЕШОВИЋА*

Функција коју имам част да обављам у Црногорској академији наука и умјетности налаже ми да присуствујем критичкој расправи о стваралаштву њеног редовног и угледног члана академика Радоње Вешовића.

Дубоке наклоности према мисаоним, етичким и естетским квалитетима који одликују његову литературу главни су разлози због којих сам осјетио потребу да учествујем на овом књижевном скупу.

Љубазно молим да ми се не замјери што сам био слободан да судјелујем у изражавању симпатија према његовој поезији и прози, као и да срдачно поздравим све поштоваоце и љубитеље умјетничке ријечи Радоње Вешовића.

Обдарен скромношћу или можда анахроношћу, као и сви прави ствараоци, који се клоне недоличног саморекламерства, Радоња Вешовић би и за ову прилику препоручио да се "трујемо тишином". Пјесничку поруку не треба услишити, јер критичка литература о његовом дјелу није била толико обимна и издашна, колико оно по својем космополитизму и духовном богатству завређује. Уосталом, о њему не треба говорити ради њега. Он је изнад сувишних и ефемерних ријечи хвале и славе, јер их је доживио, преживио и надвисио. О његовој поезији треба говорити ради нових, младих и, на жалост, све малобројнијих читалачких, а све више гледајућих, генерација, јер су његова остварења издржала пробу времена и остала савремена и надвремена.

Радоња Вешовић је првенствено пјесник, али и љетописац, путописац и полиграф. Он је емотиван и етичан, идеалистички истинољуб-

---

* Ријеч изговорена на Књижевној вечери у Никшићу, 11. јануара 1996. године.

бив и правдољубив, импулсиван и искрен, преокупиран природом и људима, особен човјек по рођењу и поетском одређењу.

Он није склон "стихованом филозофирању", али тежи да проинкне у све космичке димензије и енигме, тражећи научна или метафизичка објашњења за све што је "с оне стране каменог ћутања", или се налази пред "зидом од непровида - високим од човјека до звијезда", како се то поетски изражава Вешовић.

Ријечју, пјесник се "пред чудом постојања никад не умори од чуђења".

Свјестан човјекове мисаоне ограничености да продре у временски прапочетак и бесконачност, или да схвати просторну, бездимензионалну математичку тачку и непрекидно експандирајући бескрај свемира, пјесник закључује да "свијетло долази само да скрије много већи свијет-мрак."

Вешовић прибјегава волшебном поетском кондензовању времена и тежи "године у дане да збије", односно да оствари контемплације за читаве вјекове у једном дану, јер "за снове - вјекови живота се хоће". Дакле, "умјетност се прави и од времена", а пјесник га довољно нема.

Помисао на смрт га ужасава, "јер само се једном рађа" и "само један је живот", а он је "гладан живота". Иако прекоријева живе што лако умиру, смрт је узвишена неминовност, пред чијим феноменом пјесник ониједи. "Поетски говор и трајно сјећање су најмоћнија средства за превазилажење смрти", сматра пјесник, јер "поезија је вид људске реинкарнације".

Етичку рафинираност, уздигнуту до античких врлина, Вешовић рељефно истиче у пјесми "Шта да кажем твојој мајци". Он се застидио радости што је жив, кад је његов друг мртав, а којем све чешће завиди због "бездушне пословности и диобе", односно сумрачне свакидашњице.

Пјесник се бори "ратом против рата" и против свих облика, "животињства у човјеку". У "Концерту ножева у Глинској цркви" он се згражава над крвничким недјелима, од којих и свеци окренуше главе зиду и ноктима ископаше очи - да то не виде. Оригиналну и непоновљиву индигнацију над инферналним злочинима, он исказује монументалним стихом, у којем и "Курјаци одбјегоше, у гору што дубље, што даље одатле, да не личе на људе". Дакле, по Вешовићу, ни курјаке не треба упоређивати са злоћудним људима.

Уздржавајући се од употребе јаких ријечи или претјеривања у закључивању, изражавам чврсто увјерење је требало да ови Вешовићеви бриљантни стихови већ давно нађу своје мјесто у свим свјетским антологијама антиратне поезије. Они заслужују да буду исписани у богомољама свих конфесија, изговарани у опијелима, заупокојеним молитвама и поменима свих жртава насиља и геноцида, и уклесани као мото и мементо на pročелу споменика свих страдалих од злико-

вачких руку, било да су припадале изо или иновјерницима, идеолошким истомишљеницима или противницима, пријатељским или непријатељским државама и народима.

Наши врли књижевни критичари и преводиоци на свјетске језике, били су, и даље остају, у обавези да истакну универзалност ових Вешовићевих анатема на све врсте злодјела, масовних или појединачних убијања људских бића.

Робустна и маркантна фигура Радоње Вешовића се не би лако могла очекивати иза многих његових суптилних лирских пјесама, од којих су неке праве химне женској љепоти, друге испуњене њежним љубавним осјећањима, или, пак, одама љепотама природе, као и елегичним или меланхоличним расположењима.

Укратко, хтио бих да вјерујем да сензибилни и мисаоно разгранати, благородни и човјекољубиви Радоња Вешовић није довољно прочитан и критички простудиран. Оцјене које ће бити изговорене на овој трибини "Рада Томова", у Никшићу, могле би да бар дјелимично допринесу реактивирању и повећању интересовања за његову поезију. Такав исход и успех с правом треба да очекују поклоници поетског говора академика Радоње Вешовића.

